

UDC 657:336.744](100+477)
DOI: 10.24025/2306-4420.75(2).2025.338803

JEL Classification Code: E44, E52, M41

Article's History:

Received: 30.03.2025; Revised: 05.04.2025; Accepted: 11.04.2025.

Valentyna Havrylenko*

Doctor of Economics, Professor
Cherkasy State Technological University
18006, 460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4463-1296>

Iuliia Krot

PhD, Associate Professor
Cherkasy State Technological University
18006, 460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1946-8116>

Alla Tkachenko

PhD, Associate Professor
Cherkasy State Technological University
18006, 460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-8937-111X>

Anton Mishchenko

Bachelor Student
Cherkasy State Technological University
18006, 460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0002-6277-2885>

**Financial and tax accounting and control
of virtual assets: latest international practices
and ways of their implementation in Ukraine**

Abstract. The article examines practical aspects of financial and tax accounting and control of virtual assets in Ukraine and in the international context. The relevance of the topic is due to the rapid spread of cryptocurrencies and digital tokens in the global economy, which creates significant challenges for national accounting and tax regulation systems. The paper provides a comparative analysis of the approaches of International Financial Reporting Standards (IFRS) and US GAAP standards to the classification, evaluation and disclosure of information about virtual assets. Particular attention is paid to the new FASB ASU 2023-08 standard, which introduces the fair value measurement of cryptocurrencies and changes the traditional approach to their accounting as intangible assets.

In addition to the USA, the article examines the experience of individual European countries, in particular Germany and France, which are actively adapting the provisions of EU regulations (MiCA) aimed at unifying the virtual assets market within the European Union. It is also important to analyse the practice of Japan, which was one of the first in the world to create a comprehensive licensing system for crypto exchanges and control over financial transactions with virtual assets. Such an expanded comparative approach makes it possible not only to identify significant differences in the methodology for classifying and

*Corresponding author

assessing virtual assets, but also to show different models of their tax interpretation and regulatory control. This, in turn, emphasises the complexity of harmonising accounting rules at the international level and the need to develop unified approaches that could ensure transparency and comparability of financial information on a global scale.

The methodological basis of the study includes the methods of analysis, comparison, synthesis and systematisation, which have provided a comprehensive coverage of the issues. The results of the study prove that Ukraine still lacks a unified regulatory approach to the recognition of cryptoassets, which creates problems for enterprises, auditors and regulatory authorities. Based on world experience, directions for developing a national methodology, including: individualised classification of virtual assets, application of fair value measurement and improvement of financial reporting standards taking into account Ukrainian realities, have been formulated. The practical significance of the study lies in identifying the steps that can ensure the transparency of financial information, reduce the risks of tax disputes and support Ukraine's integration into global financial markets

Keywords: cryptoassets, cryptocurrency, accounting, financial reporting, fair value, international standards, taxation

Валентина Гавриленко

Доктор економічних наук, професор
Черкаський державний технологічний університет
18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4463-1296>

Юлія Крот

Кандидат економічних наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет
18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1946-8116>

Алла Ткаченко

Кандидат економічних наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет
18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8937-111X>

Антон Міщенко

Здобувач вищої освіти
Черкаський державний технологічний університет
18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-6277-2885>

Фінансовий та податковий облік і контроль віртуальних активів: новітні міжнародні практики та шляхи їх імплементації в Україні

Анотація. У статті досліджено практичні аспекти фінансового та податкового обліку і контролю віртуальних активів в Україні та міжнародному контексті. Актуальність теми зумовлена швидким поширенням криптовалют та цифрових токенів у світовій економіці, що створює суттєві виклики для національних систем бухгалтерського обліку та податкового регулювання. У роботі здійснено порівняльний аналіз підходів Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та стандартів US GAAP щодо класифікації, оцінки та розкриття інформації про віртуальні активи.

Особливу увагу приділено новому стандарту FASB ASU 2023-08, який запроваджує оцінку криптовалют за справедливою вартістю та змінює традиційний підхід до їх обліку як нематеріальних активів.

Окрім США, у статті розглянуто досвід окремих європейських країн, зокрема Німеччини та Франції, які активно адаптують положення регламентів ЄС (MiCA), спрямованих на уніфікацію ринку віртуальних активів у межах Європейського Союзу. Важливим є й аналіз практики Японії, яка однією з перших у світі створила комплексну систему ліцензування криптобірж та контролю за фінансовими операціями з віртуальними активами. Такий розширений порівняльний підхід дозволяє не лише виявити суттєві відмінності у методології класифікації та оцінки віртуальних активів, але й показати різні моделі їх податкового трактування та регуляторного контролю. Це, своєю чергою, підкреслює складність гармонізації облікових правил на міжнародному рівні та потребу у виробленні єдиних підходів, які могли б забезпечити прозорість і зіставність фінансової інформації у глобальному масштабі.

Методологічною основою дослідження стали методи аналізу, порівняння, синтезу та систематизації, що забезпечили комплексне висвітлення проблематики. Результати дослідження засвідчили, що в Україні досі відсутній єдиний нормативний підхід до визнання криптоактивів, що створює проблеми для підприємств, аудиторів і контролюючих органів. На основі світового досвіду сформульовано напрями розробки національної методології, серед яких: індивідуалізована класифікація віртуальних активів, застосування справедливої вартості при їх оцінці, удосконалення стандартів фінансової звітності з урахуванням українських реалій. Практичне значення дослідження полягає у визначенні кроків, які можуть забезпечити прозорість фінансової інформації, зменшення ризиків податкових спорів та інтеграцію України у світові фінансові ринки

Ключові слова: криптоактиви, криптовалюта, бухгалтерський облік, фінансова звітність, справедлива вартість, міжнародні стандарти, оподаткування

Вступ

Віртуальні активи стрімко інтегрувалися в усі сфери світового господарства, що зумовлює появу нових викликів для урядів держав, професійних організацій та стандартотворчих інституцій у сфері нормативного регулювання, фінансового та податкового обліку. Відсутність єдиних міжнародних стандартів та обмежений досвід практичного застосування облікових моделей призводять до значних розбіжностей у класифікації, оцінці та відображенні віртуальних активів у фінансовій звітності підприємств. У різних юрисдикціях криптовалюти визнаються як нематеріальні активи, запаси або навіть фінансові інструменти, що створює труднощі з гармонізацією процедур обліку та ускладнює порівняльність фінансової інформації.

Знаковою подією у розвитку сучасних підходів стало впровадження у США стандарту FASB ASU 2023-08, що дозволив оцінювати криптовалюту за справедливою вартістю, відображати зміни у звіті про фінансові результати та деталізувати відповідні розкриття у примітках до фінансової звітності. Попри це, подібні підходи поки що не набули значного поширення у міжнародних чи локальних стандартах інших країн, що робить досвід США важливим орієнтиром для подальшого наукового аналізу.

Актуальність тематики підтверджується й українським контекстом. Хоча віртуальні активи вже відіграють помітну роль в економіці країни – використовуються бізнесом, фізичними особами, благодійними фондами і навіть державними органами, – національна система правового регулювання все ще перебуває на етапі становлення. Закон «Про віртуальні активи» досі не введено у дію, що створює правовий вакуум і, як наслідок, ризики податкових ухилень, використання посередницьких схем та обмеження для підприємств у легальному здійсненні операцій з криптовалютами. Додатково відсутні національні стандарти бухгалтерського обліку для відображення віртуальних активів, що ускладнює підготовку правдивої фінансової звітності та здійснення аудиту.

Огляд літератури

Зростання популярності віртуальних активів зумовило активізацію наукових пошуків у цій сфері. Значна кількість вітчизняних досліджень зосереджена на правовому статусі віртуальних активів та механізмах їх регулювання. Зокрема, нормативно-правові підходи до класифікації й обігу віртуальних активів розглядали у своїх працях В. Левицький, С. Радинський, С. Радинська, Р. Самсін, С. Цукан та В. Захарків.

Проблематиці бухгалтерського обліку криптовалют – їх визнанню, оцінці та відображенню у фінансовій звітності – присвячені дослідження Л. Могил, Н. Бразілій, І. Орлова, Г. Мисаки, І. Деруна, В. і К. Ганусич, В. Панасюка, Н. Мужевич та І. Мельничука.

Не менш актуальним є вивчення економічної природи криптовалюти, її походження, класифікації та ролі у трансформації фінансових ринків. У цьому напрямі працювали В. Вінідіктова, В. Алексєєнко, О. Чубарь, О. Нечай та О. Тибінь. Окремо розглядаються питання інвестиційного застосування криптовалют та їх оподаткування, що відображено у роботах Ю. Онищенко, С. Капсамуна та І. Шепель.

Попри широку палітру досліджень, наукове осмислення віртуальних активів ще не є завершеним. Необхідність уніфікації облікових і правових підходів свідчить про потребу подальших міждисциплінарних досліджень у цій галузі.

Метою статті є дослідження міжнародного досвіду ведення фінансового, податкового обліку та контролю віртуальних активів і можливостей його впровадження в Україні, зважаючи на національні економічні та правові характеристики, а також виявлення ключових проблем, пов'язаних із класифікацією, оцінкою та включенням віртуальних активів у фінансову звітність і розробкою пропозиції з впровадження єдиного державно аргументованого методологічного підходу для їх нормативного регулювання.

Наукова новизна. У межах дослідження розглянуто сучасні підходи до обліку віртуальних активів за МСФЗ, US GAAP та проведено аналіз ефективності їх запровадження в Україні. Запропоновано наукові прийоми для створення системи фінансового обліку віртуальних активів з урахуванням їх справедливої вартості, які сприятимуть формуванню ефективної нормативної бази, розширенню національних стандартів бухгалтерського обліку та інтеграції українських підприємств у світові фінансові ринки.

Матеріали та методи

Інформаційну базу дослідження становили міжнародні та національні нормативні акти, офіційні документи регуляторних органів (IFRS Foundation, FASB, SEC, НБУ, Мінфін України), європейське законодавство (Регламент ЄС MiCA, AML-директиви, GwG у Німеччині), а також аналітичні звіти міжнародних організацій (OECD, FATF, ЄЦБ, BIS). Значну увагу приділено науковим публікаціям українських і закордонних авторів за останні 3–5 років, дослідженням аналітичних центрів (ACCA, Atlantic Council, Cambridge Centre for Alternative Finance, IDW), а також практичним прикладам фінансової звітності компаній, зокрема Tesla, Inc., яка однією з перших із великих корпорацій публічно відобразила віртуальні активи у своїх фінансових звітах.

Методологічну основу становили загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які забезпечили комплексне виявлення взаємозв'язків між міжнародними та національними підходами до бухгалтерського і податкового обліку віртуальних активів. Для систематизації та порівняння підходів МСФЗ і US GAAP використано метод порівняльного аналізу, що дозволяє ідентифікувати ключові відмінності у класифікації, оцінці та розкритті інформації про віртуальні активи. Метод узагальнення застосовано для формування висновків щодо можливостей адаптації закордонних практик до умов України. Елементи історико-логічного методу дали змогу простежити еволюцію регулювання криптоактивів у різних країнах, а також виявити тенденції розвитку українського законодавства.

Застосування зазначених методів і залучення широкої інформаційної бази дозволило сформувати цілісне бачення сучасних підходів до фінансового та податкового обліку віртуальних активів, обґрунтувати напрями створення національної методології та визначити її практичне значення для забезпечення прозорості фінансової інформації, підвищення довіри інвесторів та інтеграції України у світові фінансові ринки.

Результати та обговорення

Стрімке зростання крипторинку у світі висуває нові виклики до їх нормативного врегулювання та бухгалтерського обліку. Попри те, що багато компаній уже використовують криптовалюту як засіб платежу за товари й послуги, а деякі держави, як-от Сальвадор, навіть визнали Bitcoin офіційною валютою, міжнародна спільнота все ще перебуває в пошуку єдиного підходу. Наразі не існує загальноприйнятих стандартів обліку віртуальних активів, так само як і чіткого юридичного визначення їхньої природи. У різних країнах ці активи можуть класифікуватися як цифрові гроші, майно, фінансові інструменти або новий клас нематеріальних ресурсів (Kumar *et al.*, 2024). Лише останніми роками розпочато активні зусилля щодо уніфікації термінології, юридичної природи та принципів обліку у міжнародному праві та бухгалтерських стандартах.

Ця проблема є актуальною і для України. На травень 2024 р. країна посідала 18-те місце у світі за рівнем володіння криптовалютою – 10,2 % населення мають цифрові активи (Triple-A. (2024, June). Водночас законодавче регулювання залишається на рівні проєктів – Закон «Про віртуальні активи» досі не введено в дію. Це створює правову невизначеність, ускладнює визначення термінології та гальмує розробку єдиної методології бухгалтерського обліку таких активів. Таким чином, Україна стикається з тими самими викликами, що й більшість країн світу, які лише починають формувати комплексне бачення обліку та регулювання віртуальних активів.

Процес легалізації віртуальних активів у більшості країн має поетапну структуру. На першому рівні відбувається їх юридичне визнання та класифікація як об'єктів правовідносин – з визначенням, до яких категорій активів вони належать (нематеріальні активи, фінансові інструменти, цифрові токени тощо). Одночасно визначаються державні органи, відповідальні за регулювання – це можуть бути фінансові регулятори, податкові служби, органи нагляду та органи протидії відмиванню коштів і перевірки особи користувача або органи цифрової трансформації та розбудови цифрової інфраструктури.

Після цього регуляція розгортається у кількох взаємопов'язаних напрямках: запроваджуються податкові механізми, визначаються облікові підходи (як правило, на основі національних стандартів або МСФЗ), встановлюються процедури ліцензування учасників ринку (бірж, провайдерів гарантів, обмінників) та запроваджується контроль і звітність. Схема нижче ілюструє цю логіку становлення та впровадження віртуальних активів у державну регуляторну систему (рисунок 1).

Так, наприклад, у Німеччині до 2023 р. криптовалюта розглядалася як одиниця розрахунку (Rechnungseinheit), яка вважалася особливим видом фінансового інструменту відповідно до національного законодавства. Водночас із набуттям чинності європейських регламентів (EU) 2023/1113 та (EU) 2023/1114 правове визначення віртуальних активів у Німеччині оновлено: тепер у Законі про запобігання відмиванню коштів (GwG) віртуальні активи трактуються як Kryptowerte, тобто як Crypto-assets згідно з європейською термінологією. Відтак, діяльність з віртуальними активами вважається фінансовою послугою, яка підлягає ліцензуванню та контролю з боку Федерального управління фінансового нагляду Німеччини (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht, BaFin). Починаючи з 2024 р., Німеччина застосовує регламент MiCA, що встановлює єдині правила ринку віртуальних активів у межах ЄС (Bundesministerium der Justiz, 2017, Teil 1 §1, Absätze 28-32).

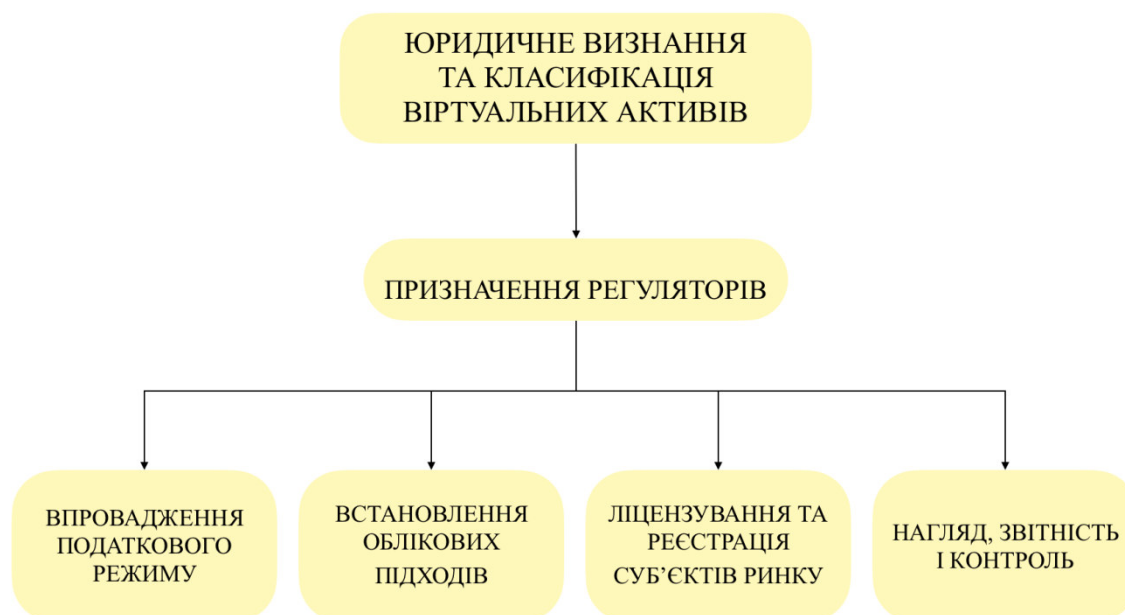

Рисунок 1. Етапи державного регулювання віртуальних активів

Джерело: розроблено авторами

У бухгалтерському обліку Німеччини криптовалюти класифікуються як нематеріальні активи, що не підлягають амортизації, згідно з вимогами Торговельного кодексу (Handelsgesetzbuch, HGB). Інститут німецьких аудиторів (IDW) у Knowledge Paper (2022) підтверджує, що віртуальні активи не визнаються грошовими коштами чи фінансовими інструментами, а розглядаються як нематеріальний необоротний актив, що не амортизується (nicht abnutzbares immaterielles Wirtschaftsgut). Первісне визнання таких активів здійснюється за собівартістю придбання, включаючи пов'язані витрати, тоді як подальша оцінка залежить від принципу обережності: якщо зниження вартості є стійким, воно має бути враховане у фінансовій звітності. Для підприємств, що утримують криптовалюти з метою перепродажу, можливий облік їх як запасів. Через високий рівень ризиків та волатильності IDW рекомендує компаніям забезпечити надійний контроль за зберіганням приватних ключів, вести документацію всіх транзакцій і розкривати облікові судження в примітках до звітності. Такий підхід демонструє прагнення Німеччини обґрунтовано інтегрувати віртуальні активи у чинну систему національного обліку з урахуванням аудиторських стандартів (Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland, 2022, Mai 5).

У Франції правовий режим віртуальних активів запроваджено Законом PACTE (Legifrance, 2019, Mai 23), який вніс зміни до Французького валютно-фінансового кодексу (Code monétaire et financier (CMF)). Цими положеннями введено поняття цифрових активів (actifs numériques), що охоплюють токени, не віднесені до фінансових інструментів або електронних грошей. Регулювання діяльності постачальників послуг у сфері віртуальних активів здійснює Управління з фінансових ринків (Autorité des Marchés Financiers (AMF)) відповідно до ст. L54-10-3, яка передбачає обов'язкову реєстрацію суб'єктів, що надають послуги зі зберігання, обміну криптовалюти та функціонування торгових платформ. Додатковий нагляд виконує Управління пруденційного контролю та регулювання (Autorité de Contrôle Prudentiel et de Résolution (ACPR)), зокрема, коли віртуальні активи за ознаками наближаються до депозитів або платіжних засобів. У 2024 р. відповідно до Закону DDADUE (Legifrance, 2023, Juin 26) запроваджено посилену реєстрацію (enregistrement renforcé) з вимогами до IT-безпеки, корпоративного управління та внутрішнього контролю – як підготовчий етап до впровадження режиму (Crypto-Asset Service Provider (CASP)) за регламентом MiCA.

У сфері бухгалтерського обліку Франції Управління стандартів бухгалтерського обліку (Autorité des Normes Comptables, ANC) ухвалило Règlement n°2018-07 від 10 грудня 2018 р., який набрав чинності з 1 січня 2019 р. Документ визначає, що віртуальні активи (jetons) залежно від мети їх утримання обліковуються або як нематеріальні активи (immobilisations incorporelles), або як запаси (jetons détenus) (Autorité des normes comptables, 2018, art. 6-7).

У Великій Британії віртуальні активи визнаються на законодавчому рівні, проте їх регулювання формується поетапно через оновлення положень Закону про фінансові послуги та ринки 2000 р. (Financial Services and Markets Act, FSMA) та нормативні акти Управління з фінансового нагляду (Financial Conduct Authority, FCA). Згідно з настановами FCA (CP 19/3, PS 19/22) віртуальні активи поділяються на три категорії: токени електронних грошей (e-money tokens), інвестиційні (security tokens) та нерегульовані (unregulated/exchange/utility tokens) токени (Financial Conduct Authority, 2019, July). У 2023–2025 pp. відбувається суттєва трансформація системи: відповідно до проєкту Cryptoassets Order 2025 планується ліцензування діяльності з випуску, обміну, зберігання, стейкінгу та кредитування віртуальних активів, а стейблкоїни, забезпечені фіатом, регулюватимуться за аналогією до електронних грошей. Обов'язковими є реєстрація в FCA із дотриманням вимог боротьби з відмиванням коштів та протидія фінансуванню тероризму (Anti-Money Laundering/Countering the Financing of Terrorism, AML/CFT), включаючи ідентифікацію клієнтів, моніторинг транзакцій і дотримання Travel Rule. FCA має право оперативно втручатися у випадку завдання шкоди споживачам, а з 2025 р. заборонено заохочувальні бонуси за участь у криптоінвестиціях і запропоновано обмеження на купівлю активів у кредит. Для компаній передбачено високі вимоги до корпоративного управління, капітальної стійкості та прозорості. Водночас Велика Британія підтримує інновації через регуляторну «пісочницю» (regulatory sandbox) та стимулює експериментальне впровадження нових моделей у сфері DeFi та цифрових фінансів (Wronka, 2024; Kumar *et al.*, 2024).

У бухгалтерському обліку Великої Британії криптовалюти найчастіше класифікуються як нематеріальні активи згідно зі стандартом FRS 102, що застосовується до малих і середніх підприємств. Відповідно до визначення FRS 102 криптовалюти є немонетарними активами без фізичної форми, які можуть бути відокремлені від підприємства і передані третім сторонам (FRC (Financial Reporting Council), n.d.). В технічному бюлетені ACCA «Accounting for cryptocurrencies» рекомендує використовувати саме цей підхід, оскільки криптовалюти зазвичай відповідають критеріям визнання нематеріального активу: очікується отримання економічної вигоди, а вартість активу може бути правдиво оцінена (ACCA Global, n.d.). Подальший облік здійснюється або за моделлю собівартості, або за моделлю переоцінки, якщо існує активний ринок. У разі утримання криптовалюти для продажу в межах звичайної діяльності її облік може вестися як запаси. Через високу волатильність криптовалют і відсутність чітких правил їх обліку стандарт FRS 102 зобов'язує компанії у примітках до фінансової звітності пояснювати, які рішення вони прийняли щодо обліку, які оцінки є найбільш невизначеними, а також повідомляти про суттєві події, що відбулися після звітної дати. Це свідчить про обережний і виважений підхід Великої Британії до застосування чинних стандартів в умовах цифрової економіки.

Японія стала піонером у сфері крипторегулювання, запровадивши ліцензування бірж ще у 2017 р. Після інциденту з Coincheck у 2018 р. (викрадення \$530 млн) регулятор FSA активізував нагляд і передав частину повноважень саморегульвній організації JVCEA. У 2019 р. оновлене законодавство підпорядкувало інвестиційні токени закону FIEA, а для бірж посилило вимоги щодо звітності, безпеки й обмежень на анонімні монети. З 2023 р. окреме регулювання охоплює стейблкоїни, випуск яких дозволено лише банкам, трастам або платіжним установам за умов суворого резервування (Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2019, April).

Закон про платіжні послуги (PSA) класифікує віртуальні активи як цифрові цінності: або засоби платежу, не виражені у фіаті, або активи, що вільно обмінюються на такі засоби. Токени з правом на прибуток регулюються як цінні папери за законом FIEA. Стейблкоїни типу «цифрових грошей» мають окремий статус і не підпадають під PSA. Регулювання здійснює FSA, яка ліцензує та перевіряє операторів, тоді як JVCEA встановлює галузеві стандарти та затверджує нові токени до лістингу (Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2019, April; Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2024, October).

Усі біржі зобов'язані мати ліцензію FSA та дотримуватись вимог: мінімальний капітал ¥10 млн, роздільне зберігання клієнтських коштів, внутрішній контроль і кіберзахист. З 2017 р. діють правила KYC та імplementовані стандарти FATF, включаючи «Travel Rule». Біржі публікують фінзвітність, дотримуються обмежень на маржинальну торгівлю і не працюють з анонімними монетами. Модель нагляду гарантує прозорість, стабільність і захист інвесторів (Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2019, April; Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2024, October).

У бухгалтерському обліку Японії криптовалюти визнаються як віртуальні активи згідно з положенням PITF № 38 Японської ради зі стандартів фінансової звітності. Вони не є фіатною валютою, але можуть використовуватись як засіб платежу чи обміну. Облік таких активів залежить від наявності активного ринку: якщо він існує, активи оцінюються за справедливою вартістю з відображенням змін у прибутках/збитках, якщо ж ні, – за собівартістю з тестуванням на знецінення. Такий підхід поєднує прозорість ринкової оцінки з обережністю у випадку низької ліквідності і відповідає загальній логіці японського бухгалтерського підходу до активів, що мають нестабільну ринкову природу (Accounting Standards Board of Japan, 2018).

У Сполучених Штатах Америки операції з криптовалютами офіційно дозволені, однак вони не мають статусу законного платіжного засобу. Відсутність єдиного комплексного нормативного акта призвела до формування децентралізованої моделі регулювання, де основні повноваження розподілені між кількома федеральними відомствами. Залежно від обставин віртуальні активи можуть потрапляти під дію законодавства про цінні папери, товарні деривативи, грошові послуги чи власність. Зокрема, Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) класифікує частину токенів як інвестиційні контракти на підставі тесту Гові, тоді як Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами (CFTC) ще з 2014 р. розглядає основні криптовалюти як товари. Паралельно підрозділ Міністерства фінансів – FinCEN – вимагає від провайдерів криптовалютних послуг реєстрації як грошових сервісів (MSB) та дотримання вимог законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів (Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2019, April; Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2024, October; Kumar et al., 2024).

З 2014 р. Служба внутрішніх доходів (IRS) застосовує до криптовалют правила обліку майна, що має наслідки для податкових зобов'язань при кожній зміні власності чи використанні активу. Протягом останніх років вектор регулювання послідовно зміщувався в бік більшої прозорості, зростання вимог до суб'єктів ринку та споживчого захисту. У 2022 р. Указ Президента США започаткував ініціативу щодо відповідального розвитку цифрових активів, яка передбачала координацію між усіма основними регуляторами. Подальші зміни у 2025 р. включають ухвалення першого комплексного закону про криптовалюти – GENIUS Act (Guiding and Establishing National Innovation for US Stablecoins Act). Цей акт визначив трирівневу модель ліцензування для емітентів стейблкоїнів (під наглядом штатних регуляторів, федеральних банківських агентств або OCC для небанківських установ), зобов'язав повне резервне забезпечення у співвідношенні 1:1, запровадив обов'язкові публічні розкриття інформації про резерви та надав користувачам право на пріоритетні виплати у випадку банкрутства емітента. Одночасно в США були видані укази, спрямовані на зміцнення лідерства США у сфері цифрових фінансових технологій. Вони передбачають

створення Strategic Bitcoin Reserve та U.S. Digital Asset Stockpile, що мають управлятися Міністерством фінансів, із застосуванням бюджетно-нейтральних механізмів накопичення. Укази також акцентують на захисті відкритих блокчейн-мереж, стимулюванні випуску стабільних доларово-забезпечених стейблкоїнів та формуванні «технологічно нейтрального» регуляторного середовища. Це свідчить про стратегічне визнання криптовалют як важливого елементу фінансової політики США. Загалом правове регулювання віртуальних активів у США характеризується прагматичним і поступовим розвитком із чітким акцентом на контроль, прозорість і захист учасників ринку (Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2019, April; Cambridge Centre for Alternative Finance..., 2024, October; Kumar *et al.*, 2024).

У жовтні 2023 р. Рада зі стандартів фінансового обліку США (FASB) затвердила спеціальний стандарт ASU 2023-08, що регулює облік віртуальних активів. Згідно з ним криптовалюти, які відповідають певним критеріям (взаємозамінність, відсутність прав вимоги, наявність активного ринку), мають обліковуватися за справедливою вартістю з відображенням змін у чистому прибутку.

Водночас варто зауважити, що українська правова система у процесі адаптації законодавства значною мірою орієнтується на нормативну базу Європейського Союзу, зокрема у сферах фінансового моніторингу, боротьби з відмиванням коштів та цифрової трансформації. З урахуванням євроінтеграційного курсу, Україна поступово імплементує принципи, закладені у регламентах та директивах ЄС, включно з тими, що стосуються віртуальних активів.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 р. про ринки віртуальних активів (markets in crypto-assets (MiCA)), який став першою спробою уніфікованого регулювання віртуальних активів у межах ЄС. Текст цього документа був погоджений європейськими законодавцями ще 5 жовтня 2022 р., а його повноцінна імплементация розпочалася з 2024 р. (Regulation (EU), 2023).

З огляду на актуальність MiCA для майбутньої української нормативної бази доцільно детально проаналізувати класифікацію віртуальних активів, яку він пропонує. Такий аналіз дозволить не лише краще зрозуміти логіку європейського підходу, а й виявити можливі напрями для гармонізації українського законодавства з нормами ЄС.

У межах цього документа віртуальні активи позначаються терміном «криптоактиви» (crypto-assets). Віртуальні активи поділяються на три основні типи. Першу групу становлять токени електронних грошей (EMTs), які прив'язані до однієї офіційної валюти (наприклад євро або долар) та виконують функції цифрових грошей, придатних для здійснення платежів. Другу категорію становлять токени, прив'язані до активів (ARTs), вартість яких підтримується шляхом прив'язки до інших активів або прав, зокрема фіатних валют, товарів чи криптовалют. Третя, найбільш широка група – це інші криптоактиви, які не є ні EMT, ні ART. Вона охоплює, зокрема, утилітарні токени, що забезпечують доступ до цифрових послуг або функціоналу в межах певної платформи (Regulation (EU), 2023, clause (18) of the preamble) (рисунк 2).

За відсутності міжнародно визнаних стандартів обліку віртуальних активів окремі країни розробили власні підходи до їх правової класифікації, що безпосередньо впливає на бухгалтерську методологію. У різних юрисдикціях криптовалюта могла визнаватися як приватні гроші, цифровий актив, об'єкт власності чи навіть як дебіторська заборгованість.

На сьогодні МСФЗ (IFRS) не містять окремого стандарту, що спеціально регулює облік віртуальних активів.

Відповідно до рішення Комітету з інтерпретацій МСФЗ (IFRIC) у червні 2019 р. віртуальні активи не визнаються ні грошовими коштами відповідно до МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання», пояснюючи це тим, що вони не є загальновизнаним законним платіжним засобом і не використовуються як базова одиниця вимірювання для всіх

фінансових операцій, ні фінансовими інструментами, бо вони не створюють договірних прав або зобов'язань між двома сторонами, що є критерієм визнання фінансового активу. Натомість вони відповідають визначенню нематеріальних активів за МСБО (IAS) 38 «Нематеріальні активи» або запасів за МСБО (IAS) 2 «Запаси» – залежно від мети утримання.

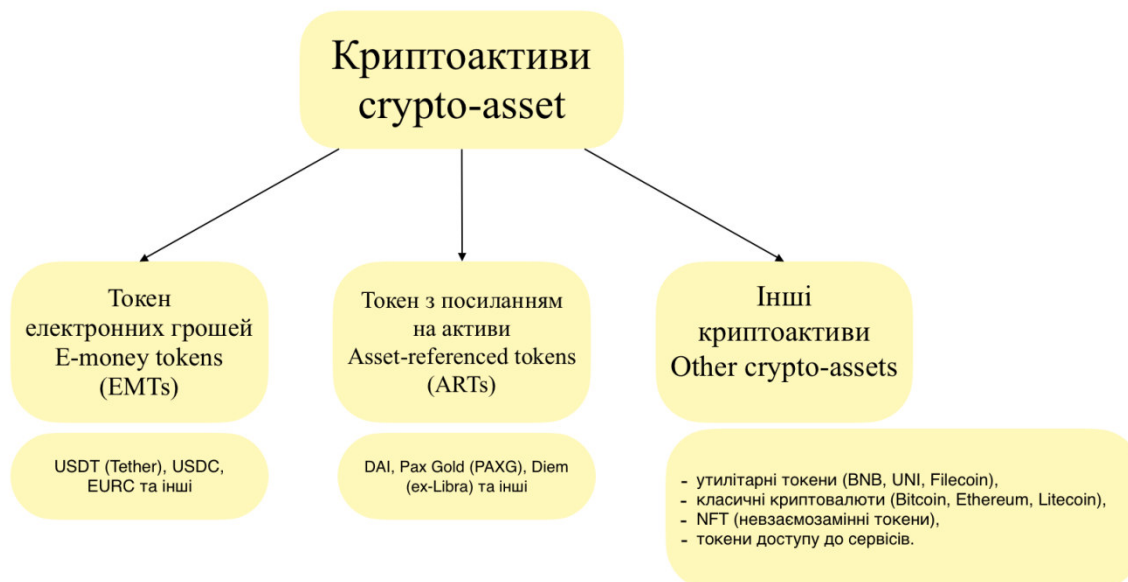

Рисунок 2. Класифікація віртуальних активів

Джерело: розроблено авторами за (Regulation (EU), 2023, clause (18) of the preamble; Мисака & Дерун, 2024; Маслак, 2018)

Зокрема, якщо підприємство утримує криптовалюту для продажу у звичайному ході бізнесу (наприклад діяльність криптобіржі або брокера), її можна обліковувати як запаси. В іншому випадку (утримання з інвестиційною метою, для довгострокового зберігання) віртуальні активи відображається як нематеріальний актив (IFRS, 2019, June). Більшість компаній на практиці саме так і чинять, класифікуючи віртуальні активи як нематеріальні активи через відсутність фізичної форми та невизначений строк корисності.

За відсутності спеціальних правил МСФЗ (IFRS) дозволяють два підходи до оцінки таких нематеріальних активів: модель собівартості (Cost model) або модель переоцінки (Revaluation model) (Міністерство фінансів України, б.д., §72). У моделі собівартості (Cost model) після первісного визнання нематеріальний актив відображається за собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності (Міністерство фінансів України, б.д., §74); своєю чергою, у моделі переоцінки (Revaluation model) після первісного визнання нематеріальний актив може відображатися за переоціненою сумою, яка є справедливою вартістю на дату переоцінки, за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Застосування останньої моделі можливе лише за наявності активного ринку для відповідного нематеріального активу ((Міністерство фінансів України, б.д., §75).

Проте багато компаній, своєю чергою, вибирали консервативну модель розрахунку собівартості, навіть при динамічних умовах ринку. Це означає, що зростання вартості криптовалют не відображаються у фінансових звітах (невизначені прибутки ігноруються), а падіння вартості призводить до визнання збитків від знецінення (impairment) у звіті про прибутки та збитки (Luo & Yu, 2024).

Таким чином, фінансові результати можуть бути асиметричними: тільки зниження ціни впливає на прибуток, а зростання – ні. МСФЗ (IFRS) допускають сторнування раніше

визнаних втрат від знецінення, якщо вартість відновилась, але не дозволяють перевищити первісну собівартість; альтернативно компанія може застосувати модель переоцінки через власний капітал, хоча такими можливостями користувалися рідко (Luo & Yu, 2024).

Тривалий час бухгалтерські принципи США були подібними до МСФЗ (IFRS): криптовалюти обліковувалися як ідентифіковані нематеріальні активи з невизначеним строком корисності. Це означало відсутність амортизації та необхідність проводити тест на знецінення, визнаючи збитки при суттєвому падінні ціни, без можливості підвищити балансову вартість при зростанні ціни (DeChesare, 2024).

З огляду на проблеми, які виникли з обліком віртуальних активів у США, Рада зі стандартів фінансового обліку (FASB) здійснила прорив в цьому питанні. У грудні 2023 р. FASB випустила оновлений стандарт (ASU 2023-08) (FASB, 2023, December 12), який запроваджує оцінку певних віртуальних активів за справедливою вартістю (fair value) з відображенням змін у чистому прибутку (net income) (Financial Accounting Standards Board, 2023, August).

Нові правила набирають чинності для звітних періодів, що починаються після 15 грудня 2024 р. (тобто з 2025 фінансового року), з можливістю дострокового застосування (FASB, 2023, December 12). Критерії потрапляння віртуального активу у сферу цього стандарту чітко окреслено: актив має відповідати визначенню нематеріального, бути захищеним криптографічними методами, знаходитися на блокчейн-реєстрі, бути взаємозамінним (fungible) та не надавати прав вимоги на інші активи. Це фактично охоплює основні криптовалюти (BTC, ETH тощо) і виключає, зокрема, невзаємозамінні токени (NFT) та цифрові активи, випущені самою компанією.

За новим GAAP всі охоплені віртуальні активи відображаються у балансі за справедливою вартістю на дату звітності, а всі зміни вартості (прибутки чи збитки) визнаються у чистому прибутку звітного періоду (Financial Accounting Standards Board, 2023, August).

Такі активи слід показувати окремо від інших нематеріальних у балансі. Стандарт також вимагає розкриття у примітках до фінансової звітності детальної інформації: назву кожного суттєвого за вартістю віртуального активу, їх кількість, їх балансову собівартість та поточну справедливу вартість. Для дрібніших позицій подається агрегована сума. У річній фінансовій звітності компанія зобов'язана розкривати метод, за яким визначається собівартість віртуальних активів при їх вибутті (наприклад ФІФО, середньозважена собівартість, метод ідентифікованої вартості), що використовується для обчислення прибутків або збитків. Крім того, якщо виникли прибутки або збитки від переоцінки віртуальних активів, необхідно зазначити відповідну статтю, в якій вони відображені. Таким чином, FASB фактично дозволила компаніям уникнути невинуватених збитків від знецінення (impairment losses) і відобразити реальну ринкову динаміку віртуальних активів у фінансових показниках. Це нововведення оцінюється позитивно, оскільки надає користувачам більш корисну інформацію про фінансовий стан підприємства (Financial Accounting Standards Board, 2023, August).

За висновками аналітиків видання Forbes, запровадження стандарту щодо обліку віртуальних активів за справедливою вартістю може позитивно позначитися на розвитку корпоративних інвестицій. Прогнозується, що корпорації почнуть розглядати можливість додавання Bitcoin до своїх активів як інструменту для захисту від інфляційних ризиків та для диверсифікацій і потенційного збільшення капіталу, над цим замислюються компанії з групи «Magnificent Seven» (Apple, Microsoft, Google, Amazon, Nvidia, Tesla, Meta) (Shimron, 2024, December 23).

Так, однією з перших американських публічних компаній, яка інвестувала у Bitcoin, стала Tesla, Inc. – вона придбала криптовалюту ще на початку 2021 р. та почала відображати її у бухгалтерському обліку як нематеріальний актив із невизначеним строком корисного

використання (indefinite-lived intangible assets) відповідно до вимог тодішніх норм US GAAP (ASC 350). У фінансовій звітності компанія обліковувала Bitcoin під статтею «Digital Assets» (цифрові активи) (U.S. Securities..., 2021, April 7, art. 14). Це означало, що всі придбання криптовалюти спершу оцінювались за собівартістю і залишались на балансі за цією вартістю, скоригованою на можливі збитки від знецінення (без переоцінки вгору). Облік вівся по окремих траншах: щоквартально Tesla, Inc. аналізувала для кожної проданої кількості біткоїнів найнижчу ринкову ціну з моменту його придбання, щоб визначити, чи не знизилася поточна ринкова вартість нижче балансової. Якщо ціна біткоїна опускалась нижче початкової вартості конкретного траншу, компанія визнавала збиток від знецінення на суму різниці між балансовою вартістю та мінімальною справедливою вартістю цього активу. Важливо, що після такого списання нова балансова вартість не підвищувалась у разі наступного зростання ціни, а прибуток від зростання визнавався лише в момент продажу активу. Такий підхід відповідав характерним вимогам обліку необоротних активів за принципом знецінення, без щорічної амортизації цифрових активів.

Практична реалізація цієї політики відображена у фінзвітності Tesla, Inc. На початку 2021 р. Tesla, Inc. інвестувала загалом 1,50 млрд дол. США у Bitcoin, що було відображено в балансі як цифрові активи (Digital assets, net) та за ціною придбання. Протягом року компанія визнала сумарно 101 млн дол. США збитків від знецінення, коли ринкова ціна Bitcoin тимчасово опускалась нижче вартості окремих траншів (U.S. Securities..., 2022, February 7, art. 33). У I кварталі 2021 р. Tesla, Inc. здійснила частковий продаж своїх віртуальних активів – була продана частина Bitcoin, що принесло 128 млн дол. США реалізованого прибутку, відображеного у звіті про прибутки та збитки. На кінець 2021 р. залишок Bitcoin Tesla, Inc. обліковувався вже з балансовою вартістю 1,26 млрд дол. США (вже після знецінення) (Tesla, Inc. Q4 2021 Update, 2022, January 26, art. 28-30). У примітках до фінансової звітності також розкрито, що справедлива ринкова вартість цих цифрових активів станом на 31 грудня 2021 р. становила близько 1,99 млрд дол. США, тобто перевищувала балансову внаслідок невідображених нереалізованих прибутків. Підтвердження цьому ми також можемо знайти в звітах Tesla, Inc. до комісії з цінних паперів та бірж (Securities and Exchange Commission (SEC)) за 2021 р. Вона використовувала класифікацію Bitcoin як нематеріального активу та обліковувала його за моделлю знецінення із визнанням прибутку лише при продажі, ця модель була відображена у відповідних формах 10-Q та 10-K (U.S. Securities..., 2022, February 7. art. 42).

Починаючи з IV кварталу 2024 р., компанія Tesla, Inc. запровадила нову облікову політику щодо віртуальних активів, достроково застосувавши положення стандарту ASU 2023-08 «Accounting for and Disclosure of Crypto Assets», який дозволяє оцінювати криптовалюту за справедливою вартістю. Згідно з новими правилами компанія тепер зобов'язана щоквартально переоцінювати вартість своїх віртуальних активів відповідно до ринкових цін і визнавати як прибутки, так і збитки від зміни вартості у звіті про прибутки та збитки у складі статті «Інші доходи/витрати» (Other income (expense)).

У зв'язку з ретроспективним характером впровадження нового стандарту Tesla, Inc. здійснила коригування балансової вартості цифрових активів на початок 2024 р.: відповідно до форми 10-K балансова вартість цифрових активів була перерахована зі \$184 млн дол. США на кінець 2023 р. до \$487 млн дол. США – це справедлива вартість станом на 1 січня 2024 р. Різницю у розмірі \$303 млн було відображено як збільшення нерозподіленого прибутку (Retained earnings) у розділі змін у власному капіталі (U.S. Securities..., 2025, January 30, art. 68).

Згідно з фінансовими звітами перших трьох кварталів 2024 р. криптовалюта обліковувалася без змін балансової вартості, оскільки стандарт ще не застосовувався. Усі переоцінки за цей період були проведені лише ретроспективно, після офіційного впровадження стандарту в IV кварталі. Це означає, що усі показники вартості цифрових активів за попередні звітні періоди 2024 р. були перераховані з урахуванням нової моделі оцінки.

Станом на 31 грудня 2024 р. Tesla, Inc. мала 11509 BTC з балансовою вартістю \$1,076 млрд, яка повністю відповідає їх справедливій ринковій оцінці на цю дату. Порівняно з оцінкою на початок року (\$487 млн), вартість цифрових активів зросла на \$589 млн, які були визнані як нереалізований прибуток та включені до звіту про прибутки та збитки у IV кварталі (U.S. Securities..., 2025, January 30, art. 68-69).

Водночас упродовж 2024 р. Tesla, Inc. не здійснювала продажу своїх Bitcoin, тому весь визнаний прибуток є нереалізованим, а фактичні податкові зобов'язання не виникли згідно з податковим законодавством США, яке передбачає оподаткування віртуальних активів лише в момент їх реалізації (Internal Revenue Service, 2014, March 25). Також через розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком компанія зменшила відстрочені податкові активи (Deferred Tax Assets) на відповідну суму очікуваного податку, визнавши витрати з податку на прибуток у складі фінансового результату (U.S. Securities..., 2025, January 30, art. 69).

Новий підхід забезпечив значно більшу прозорість і економічну релевантність фінансової звітності щодо віртуальних активів. Якщо у 2021 р. компанія відображала лише збитки від знецінення, а приріст вартості активів залишався “невидимим” у балансі, то у 2024 р. ці зміни вже впливають безпосередньо на звіт про прибутки. Наприкінці року балансова вартість віртуальних активів Tesla, Inc. зросла до \$1,076 млрд, а сукупний вплив на чистий прибуток лише за один квартал перевищив півмільярда доларів. Таке коректне та ринкове відображення дозволяє акціонерам та інвесторам краще оцінювати реальний фінансовий стан компанії. Водночас нова модель обліку робить звітність Tesla, Inc. більш чутливою до волатильності ринку криптовалют, оскільки будь-яке падіння курсу біткоїна тепер автоматично формує збиток звітного періоду, незалежно від фактичного продажу активу. Таким чином, оновлена облікова політика Tesla, Inc. відображає не лише зміну облікових стандартів, а й новий підхід до прозорості ризиків, пов'язаних із віртуальними активами.

Як показало дослідження регулювання цифрових активів в Україні, держава нині перебуває на етапі формування власного підходу до легалізації та обліку віртуальних активів. Попри те, що Закон України “Про віртуальні активи” було ухвалено ще у 2021 р., він так і не набув чинності – насамперед через відсутність змін до Податкового кодексу та неузгодженість між потенційними регуляторами. У 2025 р. Верховна Рада зробила нову спробу врегулювати цю сферу, розробивши оновлений законопроект, який, зокрема, передбачає оподаткування криптовалюти за моделлю цінних паперів при виведенні в фіатну валюту. Проте документ не передбачає жодних податкових пільг, що вже стало предметом обговорень серед фахівців та учасників ринку. Окрім того, проект зазнав критики з боку НКЦПФР, зокрема через автоматичну авторизацію токенів, неузгодженість із положеннями Регламенту ЄС 2023/1114 (MiCA) та суперечливий розподіл повноважень між Мінцифрою, Нацбанком і самою Комісією. Тож маємо відзначити, що цей законопроект, перш ніж може бути впроваджений, має зазнати суттєвого доопрацювання і адаптування, з урахуванням ефективних європейських підходів.

Це породжує низку труднощів для бухгалтерського обліку. Відсутність нормативного визнання віртуальних активів позбавляє підприємства змоги офіційно ними володіти. Якщо компанії, які застосовують на території України МСФЗ, ще можуть керуватись їх рекомендаціями, то компанії, які використовують національні стандарти бухгалтерського обліку, зовсім залишаються без інструментів обліку. Станом на 2025 р., жодне українське підприємство не веде облік віртуальних активів та не відображає його у себе в обліку. Навіть ті компанії, які декларують приймання криптовалют як оплату, насправді використовують послуги платіжних посередників (криптопроцесинг), які автоматично конвертують криптовалюту у гривню і вже потім зараховують кошти на рахунок підприємства.

Податковий облік операцій з криптовалютами також залишається нерегламентованим. Відомі лише окремі позиції податкової, зокрема щодо фізичних осіб: в індивідуальній податковій консультації від 04.12.2019 № 1689/ІПК/04-36-33-02-07 наголошується, що дохід від

продажу криптовалюти має включатися до загального оподаткованого доходу та обкладатися ПДФО та військовим збором. Проте для юридичних осіб чи фізичних осіб-підприємців відсутній чіткий механізм визначення доходу, витрат, а також податкових наслідків операцій з віртуальними активами (Державна податкова служба України, б.д.). Ця невизначеність зумовлює високі ризики податкових спорів і утримує бізнес від легалізації таких операцій у звітності. Наразі між профільними державними органами тривають дискусії щодо моделі оподаткування віртуальних активів, однак єдиний узгоджений підхід ще не сформовано.

З огляду на це в Україні назріла потреба створення власного національного стандарту бухгалтерського обліку віртуальних активів. При його розробці доцільно врахувати досвід країн, які вже реалізували подібні підходи. Зокрема, варто звернути увагу на нормативні напрацювання Білорусі, яка однією з перших у світі ввела спеціальний стандарт обліку цифрових токенів, на підходи Японії до обліку як окремого класу, на практику країн Європейського Союзу, де переважає національне регулювання з використанням МСФЗ, а також на новітні зміни в США, де вперше дозволено оцінку криптовалют за справедливою вартістю з відображенням змін у фінансових результатах. Комплексне осмислення цих практик дозволить створити сучасний і релевантний до реалій українського ринку стандарт.

Україна, спираючись на ці приклади, має шанс розробити уніфікований стандарт, який буде наближений до МСФЗ, але враховуватиме специфіку національного законодавства та економічного середовища. Такий стандарт має забезпечити класифікацію віртуальних активів за економічною сутністю, регламентувати методи оцінки, порядок визнання та списання, а також запровадити вимоги до розкриття інформації у звітності. Це дозволить зробити облік прозорим, логічним і придатним до аудиту навіть за умов правової невизначеності.

Таким чином, станом на сьогодні ключова проблема – це не відсутність міжнародного досвіду чи методичних рішень, а те, що українська нормативна база відстала від темпів розвитку ринку. Подолання цього розриву є першочерговим завданням для органів державного регулювання, професійної спільноти.

Висновки

Віртуальні активи є новим і нетиповим об'єктом бухгалтерського обліку, який поєднує риси нематеріальних активів, інвестиційних інструментів і цифрових ресурсів, запасів, що функціонують на базі технології розподіленого реєстру. Їх класифікація, оцінка та відображення у фінансовій звітності потребують унікальних методичних підходів, які не завжди можуть бути запозичені з класичної бухгалтерської практики.

Найбільш збалансовані й ефективні моделі обліку на сьогодні запропонували:

- США – через стандарт ASU 2023-08, який дозволяє оцінювати віртуальні активи за справедливою вартістю з відображенням змін у чистому прибутку, із застосуванням методів списання;
- Японія – завдяки гнучкому підходу до оцінки (активний ринок – справедлива вартість, відсутній – по собівартості);
- ЄС – через регламент MiCA, що системно класифікує віртуальні активи, створює правове підґрунтя для їх використання та гармонізації фінансових послуг.

Попри значний поступ, міжнародна практика ще не дає однозначної відповіді щодо обліку нетипових активів, як-от NFT, стейблкоїни, токенізовані активи, DeFi-токени тощо. Вони часто не відповідають визначенню нематеріального активу і тому потребують спеціалізованих підходів у майбутньому стандартотворенні.

Україна на цьому тлі має шанс не просто адаптувати іноземний досвід, а сформулювати власну концепцію обліку віртуальних активів, яка б поєднувала:

- класифікацію активів за економічною сутністю та функціональним призначенням;
- можливість обліку за справедливою вартістю;
- застосування сучасних методів списання;

- використання блокчейн-реєстрів як джерела первинних документів;
- інтеграцію з МСФЗ та адаптацію НП(С)БО та плану рахунків.

Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці методології обліку всього спектра віртуальних активів, включаючи нові типи, що не підпадають під класичні визначення. Це дозволить створити універсальну та практичну систему бухгалтерського обліку, що відповідатиме динаміці цифрової економіки, прозорості звітності та потребам користувачів фінансової інформації.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

Список використаних джерел

- Державна податкова служба України. (б.д.). Індивідуальна податкова консультація від [дата видачі] № 9044/ППК/99-99-13-01-02-14. *Все про бухгалтерський облік. Інформаційно-правовий портал*. Взято з <https://ipk.vobu.ua/view/9044-282-K-99-99-13-01-02-14-IPK>
- Маслак, С. Г. (2018). Криптовалюта: світовий досвід правового регулювання. *Кримінологічний учений юридичний журнал*, 2, 188–199. doi: 10.32782/cuj-2024-2-12
- Мисака, Г. В., & Дерун, І. А. (2024). Класифікація та оцінювання криптоактивів в концептуалізації бухгалтерського феномену цифрових активів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 14. doi: 10.54929/2786-5738-2024-14-09-01
- Міністерство фінансів України. (б.д.). МСБО 38 “Нематеріальні активи”. Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
- ACCA Global (n.d.). *Accounting for cryptocurrencies*. Retrieved from <https://www.accaglobal.com/uk/en/technical-activities/technical-resources-search/2022/september/tf-accounting-for-cryptocurrencies.html>
- Accounting Standards Board of Japan (ASBJ). (2018). *The practical solution on the accounting for virtual currencies under the payment services act*. Retrieved from https://www.asb-j.jp/jp/accounting_standards_system/details.html?topics_id=65
- Autorité des normes comptables. (2018). *Règlement n°2018-07 du 10 décembre 2018 modifiant le règlement ANC n°2014-03 du 5 juin 2014 relatif au Plan comptable général. Homologué par arrêté du 26 décembre 2018, publié au Journal officiel du 30 décembre 2018*. Paris: ANC. Retrieved from <https://www.anc.gouv.fr/reglement-ndeg-2018-07-du-10-decembre-2018>
- Bundesministerium der Justiz. (2017). *Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten (Geldwäschegesetz – GwG)*. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/gwg_2017/inhalts_bersicht.html
- Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge. (2024, October). *2nd Global cryptoasset regulatory landscape study*. Retrieved from <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2024/10/2024-2nd-global-cryptoasset-regulatory-landscape-study.pdf>
- Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge. (2019, April). *Global cryptoasset regulatory landscape study*. Retrieved from <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/08/2019-04-ccaf-global-cryptoasset-regulatory-landscape-study.pdf>
- DeChesare, B. (2024). *Cryptocurrency accounting: The full guide*. Mergers & Inquisitions. Retrieved from <https://mergersandinquisitions.com/cryptocurrency-accounting/>
- FASB. (2023, December 12). *FASB issues standard to improve the accounting for and disclosure of certain crypto assets*. Retrieved from <https://www.fasb.org/news-and-meetings/in-the-news/fasb-issues-standard-to-improve-the-accounting-for-and-disclosure-of-certain-crypto-assets-397718>
- Financial Accounting Standards Board. (2023, August). *Accounting Standards Update (ASU) 2023-08 “Accounting for and disclosure of crypto assets”*. Norwalk, CT: FASB. PwC Viewpoint. Retrieved from https://viewpoint.pwc.com/dt/us/en/fasb_financial_accou/asu_fulltext/2023/asu202308/asu202308/asu202308.html

- Financial Conduct Authority. (2019, July). *PS19/22: Guidance on cryptoassets. Policy statement*. London. Retrieved from <https://www.fca.org.uk/publications/policy-statements/ps19-22-guidance-cryptoassets>
- FRC (Financial Reporting Council). (n.d.). FRS 102 The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland. Retrieved from <https://www.frc.org.uk/library/standards-codes-policy/accounting-and-reporting/uk-accounting-standards/frs-102/>
- IFRS. (2019, June). *IFRIC Update*. Retrieved from <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/ifric/2019/ifric-update-june-2019/>
- Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland (2022, Mai 5). *Kryptowährungen – Herausforderungen für die Rechnungslegung und Prüfung*. Retrieved from <https://www.idw.de/IDW/Medien/Knowledge-Paper/Down-KP-Kryptowaehrungen-web.pdf>
- Internal Revenue Service. (2014, March 25). Notice 2014-21: *IRS virtual currency guidance*. Retrieved from <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf>
- Knight, O. (2023, September 8). MicroStrategy's Large Bitcoin Impairment Losses Have Given a False Impression: Berenberg. *CoinDesk*. Retrieved from <https://www.coindesk.com/business/2023/09/08/microstrategys-large-bitcoin-impairment-losses-have-given-a-false-impression-berenberg>
- Kumar, A., Chhangani, A., Hamilton, L., & Rosales, I. (2024). Crypto regulation tracker. *Atlantic Council*. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/programs/geoeconomics-center/cryptoregulationtracker/>
- Legifrance. (2019, Mai 23). Loi n°2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises (PACTE). *Journal officiel de la République française*, n°0119. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000038497497>
- Legifrance. (2023, Juin 26). Ordonnance n°2023-503 du 26 juin 2023 relative aux prestataires de services sur actifs numériques et aux prestataires de services sur actifs numériques réglementés. *Journal officiel de la République française*, n°0148. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000047281777>
- Luo, M., & Yu, S. (2024). Financial reporting for cryptocurrency. *Review of Accounting Studies*, 29, 1707–1740. doi: 10.1007/s11142-022-09741-w
- Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/ EU and (EU) 2019/1937. (2023). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>
- Shimron, L. (2024, December 23). 7 predictions for crypto in 2025: Bitcoin ETFs & global adoption. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/leeorshimron/2024/12/23/7-predictions-for-crypto-in-2025-bitcoin-etfs--global-adoption/>
- Tan, P., & Zhang, T. (2021, February). Cryptocurrency framework. *AB Magazine*. Retrieved from <https://abmagazine.accaglobal.com/global/articles/2021/feb/technical/cryptocurrency-framework.html>
- Tesla, Inc. Q4 2021 Update. (2022, January 26). Retrieved from <https://digitalassets.tesla.com/tesla-contents/image/upload/IR/TSLA-Q4-2021-Update>
- Triple-A. (2024, June). *The state of global cryptocurrency ownership in 2024*. Retrieved from <https://static.poder360.com.br/2025/01/The-state-of-global-cryptocurrency-ownership-in-2024-Triple-A.pdf>, <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2021, April 7). *Tesla, Inc. Form 10-Q Quarterly Report for the period ended March 31, 2021*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000095017021000046/tsla-20210331.htm>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2022, February 7). *Tesla, Inc. Form 10-K Annual Report for the fiscal year ended December 31, 2021*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000095017022000796/tsla-20211231.htm>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2025, January 30). *Tesla, Inc. Form 10-K Annual Report for the fiscal year ended December 31, 2024*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000162828025003063/tsla-20241231.htm>
- United Kingdom. HM Treasury. (2025). The Financial Services and Markets Act 2000 (Regulated Activities and Miscellaneous Provisions) (Cryptoassets) Order 2025: Draft Statutory Instrument and Policy Note. London. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/regulatory-regime-for-cryptoassets-regulated-activities-draft-si-and-policy-note>
- Wronka, C. (2024). Crypto-asset regulatory landscape: A comparative analysis of the crypto-asset regulation in the UK and Germany. *Journal of Asset Management*. 25(4), 417–426. doi: 10.1057/s41260-024-00358-z

References

- ACCA Global (n.d.). *Accounting for cryptocurrencies*. Retrieved from <https://www.accaglobal.com/uk/en/technical-activities/technical-resources-search/2022/september/tf-accounting-for-cryptocurrencies.html>
- Accounting Standards Board of Japan (ASBJ). (2018). *The practical solution on the accounting for virtual currencies under the payment services act*. Retrieved from https://www.asb-j.jp/jp/accounting_standards_system/details.html?topics_id=65
- Autorité des normes comptables. (2018). *Règlement n°2018-07 du 10 décembre 2018 modifiant le règlement ANC n°2014-03 du 5 juin 2014 relatif au Plan comptable général. Homologué par arrêté du 26 décembre 2018, publié au Journal officiel du 30 décembre 2018*. Paris: ANC. Retrieved from <https://www.anc.gouv.fr/reglement-ndeg-2018-07-du-10-decembre-2018>
- Bundesministerium der Justiz. (2017). *Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten (Geldwäschegesetz – GwG)*. Retrieved from https://www.gesetze-im-internet.de/gwg_2017/inhalts_bersicht.html
- Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge. (2024, October). *2nd Global cryptoasset regulatory landscape study*. Retrieved from <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2024/10/2024-2nd-global-cryptoasset-regulatory-landscape-study.pdf>
- Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge. (2019, April). *Global cryptoasset regulatory landscape study*. Retrieved from <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/08/2019-04-ccaf-global-cryptoasset-regulatory-landscape-study.pdf>
- DeChesare, B. (2024). *Cryptocurrency accounting: The full guide*. Mergers & Inquisitions. Retrieved from <https://mergersandinquisitions.com/cryptocurrency-accounting/>
- FASB. (2023, December 12). *FASB issues standard to improve the accounting for and disclosure of certain crypto assets*. Retrieved from <https://www.fasb.org/news-and-meetings/in-the-news/fasb-issues-standard-to-improve-the-accounting-for-and-disclosure-of-certain-crypto-assets-397718>
- Financial Accounting Standards Board. (2023, August). *Accounting Standards Update (ASU) 2023-08 "Accounting for and disclosure of crypto assets"*. Norwalk, CT: FASB. PwC Viewpoint. Retrieved from https://viewpoint.pwc.com/dt/us/en/fasb_financial_accou/asus_fulltext/2023/asu202308/asu202308/asu202308.html
- Financial Conduct Authority. (2019, July). *PS19/22: Guidance on cryptoassets. Policy statement*. London. Retrieved from <https://www.fca.org.uk/publications/policy-statements/ps19-22-guidance-cryptoassets>
- FRC (Financial Reporting Council). (n.d.). *FRS 102 The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland*. Retrieved from <https://www.frc.org.uk/library/standards-codes-policy/accounting-and-reporting/uk-accounting-standards/frs-102/>
- IFRS. (2019, June). *IFRIC Update*. Retrieved from <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/ifric/2019/ifric-update-june-2019/>
- Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland (2022, Mai 5). *Kryptowährungen – Herausforderungen für die Rechnungslegung und Prüfung*. Retrieved from <https://www.idw.de/IDW/Medien/Knowledge-Paper/Down-KP-Kryptowaehrungen-web.pdf>
- Internal Revenue Service. (2014, March 25). *Notice 2014-21: IRS virtual currency guidance*. Retrieved from <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf>
- Knight, O. (2023, September 8). *MicroStrategy's Large Bitcoin Impairment Losses Have Given a False Impression: Berenberg*. *CoinDesk*. Retrieved from <https://www.coindesk.com/business/2023/09/08/microstrategys-large-bitcoin-impairment-losses-have-given-a-false-impression-berenberg>
- Kumar, A., Chhangani, A., Hamilton, L., & Rosales, I. (2024). *Crypto regulation tracker*. *Atlantic Council*. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/programs/geoeconomics-center/cryptoregulationtracker/>
- Legifrance. (2019, Mai 23). *Loi n°2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises (PACTE)*. *Journal officiel de la République française, n°0119*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000038497497>
- Legifrance. (2023, Juin 26). *Ordonnance n°2023-503 du 26 juin 2023 relative aux prestataires de services sur actifs numériques et aux prestataires de services sur actifs numériques réglementés*. *Journal officiel de la République française, n°0148*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000047281777>
- Luo, M., & Yu, S. (2024). Financial reporting for cryptocurrency. *Review of Accounting Studies*, 29, 1707–1740. doi: 10.1007/s11142-022-09741-w

- Maslak, S. H. (2018). Cryptocurrency: World experience of legal regulation. *Kryminolohichniy uchenyi yurydychnyi zhurnal*, 2, 188–199. doi: 10.32782/cuj-2024-2-12
- Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). IAS 38 “Intangible Assets”. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
- Mysaka, H. V., & Derun, I. A. (2024). Classification and valuation of cryptoassets in the conceptualization of the accounting phenomenon of digital assets. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 14. doi: 10.54929/2786-5738-2024-14-09-01
- Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/ EU and (EU) 2019/1937. (2023). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>
- Shimron, L. (2024, December 23). 7 predictions for crypto in 2025: Bitcoin ETFs & global adoption. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/leorshimron/2024/12/23/7-predictions-for-crypto-in-2025-bitcoin-etfs--global-adoption/>
- State Tax Service of Ukraine. (n.d.). Individual tax consultation from [date of issue] No. 9044/IPK/99-99-13-01-02-14. *Vse pro bukhhalterskyi oblik. Information and legal portal*. Retrieved from <https://ipk.vobu.ua/view/9044-282-K-99-99-13-01-02-14-IPK>
- Tan, P., & Zhang, T. (2021, February). Cryptocurrency framework. *AB Magazine*. Retrieved from <https://abmagazine.accaglobal.com/global/articles/2021/feb/technical/cryptocurrency-framework.html>
- Tesla, Inc. Q4 2021 Update. (2022, January 26). Retrieved from <https://digitalassets.tesla.com/tesla-contents/image/upload/IR/TSLA-Q4-2021-Update>
- Triple-A. (2024, June). *The state of global cryptocurrency ownership in 2024*. Retrieved from <https://static.poder360.com.br/2025/01/The-state-of-global-cryptocurrency-ownership-in-2024-Triple-A.pdf>, <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2021, April 7). *Tesla, Inc. Form 10-Q Quarterly Report for the period ended March 31, 2021*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000095017021000046/tsla-20210331.htm>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2022, February 7). *Tesla, Inc. Form 10-K Annual Report for the fiscal year ended December 31, 2021*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000095017022000796/tsla-20211231.htm>
- U.S. Securities and Exchange Commission. (2025, January 30). *Tesla, Inc. Form 10-K Annual Report for the fiscal year ended December 31, 2024*. Retrieved from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1318605/000162828025003063/tsla-20241231.htm>
- United Kingdom. HM Treasury. (2025). The Financial Services and Markets Act 2000 (Regulated Activities and Miscellaneous Provisions) (Cryptoassets) Order 2025: Draft Statutory Instrument and Policy Note. London. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/regulatory-regime-for-cryptoassets-regulated-activities-draft-si-and-policy-note>
- Wronka, C. (2024). Crypto-asset regulatory landscape: A comparative analysis of the crypto-asset regulation in the UK and Germany. *Journal of Asset Management*. 25(4), 417–426. doi: 10.1057/s41260-024-00358-z